

Pandeminin Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Dış Ticaretine Etkileri

Nihat Kamil ANIL¹

¹Doç. Dr., Kırklareli Üniversitesi, Vize MYO, nka@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-2816-1450

Özet: Covid-19 pandemisi ülke ekonomilerinin can damarı olan ihracat ve ithalat faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Ülkelerin dış ödemeler dengesinin en önemli belirleyici kalemi olan cari işlemler hesabının açık veya fazlası vermesi ülkelerin ihracat ve ithalatlarına bağlıdır. Bir ülkenin dış ticaretinin açık (fazla) vermesi ithalatının (ihracatının) ihracatından (ithalatından) fazla olduğunu göstermektedir. Bu çalışmanın amacı, pandeminin özellikle etkisini en fazla hissettirdiği yıl olan 2020 yılı, öncesi 2019 yılı ve pandeminin etkisini azalttığı 2021 yılı dış ticaret verilerine dayanılarak gelişmiş (GÜ) ve gelişmekte olan ülkelerin (GOÜ) trend (eğilim yüzdeleri) analizi ile dış ticaretini incelemektir. Çalışma bulguları göstermektedir ki gelişmiş ülkeler içinde en fazla Norveç; gelişmekte olan ülkelerde ise Suudi Arabistan pandemiden etkilenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Dış Ticaret, İhracat, İthalat

Impact of Pandemic on International Trade of Developed and Developing Countries

Abstract: Covid-19 pandemic has affected export and import operations which are the vital point of countries' economics. The most important section of a county's balance of payments is the current account. If it states deficit (surplus), it means one country's exports are lower (higher) than its imports. The aim of this paper is to analyze the impact of pandemic on the international trade of developed and developing countries in 2019 through 2021 by applying trend analysis. The findings assert that Norway among developed countries is the most affected one while Saudi Arabia of developing countries is the one that is the most influenced county by the pandemic.

Keywords: Covid-19, Pandemic, International Trade, Export, Import

1. GİRİŞ

Covid-19 pandemisi küresel olarak sadece kişilerin sağlığını ile yaşam standartları ve kalitesini; firmaların performansını etkilememiş, makro ekonomik bağlamda da ülkelerin üretim, büyüme, gelir, kişi başı harcanabilir gelir, işsizlik, enflasyon, durgunluk, döviz kurları- devalüasyon, revalüasyon ve dış ticaretini etkisi altına almıştır. Bu makro ekonomik değişimler ödemeler dengesini de etkilemiştir.

Dış ödemeler dengesi, bir başka ifade ile dış ödemeler bilançosu bir ülkenin belirli bir dönemde diğer ülkelerle gerçekleştirdiği ekonomik ve mali ilişkilerini göstermektedir (Hill, 2022: 193) ve ülkede uygulanan ekonomik ve mali politikalar sonucu o ülkenin uluslararası arenadaki ekonomik ve mali itibarının bir belirleyicisi olarak kabul edilmektedir (Seyidoğlu, 2007: 310-311). Çünkü bir ülkenin ithalatı için gereken yeterli tasarrufu ve mali gelişme amacıyla ihtiyaç duyulan geliri elde edip etmediğini açıklamaktadır (Daniels vd., 2022: 163). Cari işlemler hesabı, sermaye hesabı, finans hesabı, net hata ve noksan ile rezerv varlıklar hesabı olmak üzere 5 ana hesap kaleminden oluşmaktadır (TCMB, 2022). Dış ödemeler dengesinin en önemli belirleyici kalemi olan cari işlemler hesabının açık vermesi ithalatın ihracattan büyük olması veya fazla vermesi de ihracatın ithalattan yüksek olması anlamına gelmektedir.

Literatürde pandeminin dış ticaret üzerindeki etkilerini farklı açılardan yapılan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, pandeminin Vietnam'ın dış ticaretine etkisini (Dong & Truong, Baskıda); uluslararası ticaret ve Çin'in üretim tesislerini kapatmasını (Pei, De Vries & Zhang, 2021); küresel ticarete (Vo, Tran, 2021); ticaret ve kalkınmaya (UNCTAD, 2022); uluslararası ticaretin yapısına (OECD, 2021); ithalat ve ihracat stratejilerine (Tang vd., 2021); Visegrad ülkelerinin uluslararası ticaretine (Uğurlu & Jindrichovska, 2022); Çin ve ABD'nin uluslararası ticaret politikalarına (Zhang vd., 2022) ve ülkemizde dış ticarete korumacılık ve ülkemiz ihracatının durumunu (Becerem, İzgi & Fırat, 2021); istatistiksel bir yaklaşımla pandeminin dış ticarete olan etkilerini (Yıldırım, 2021) araştırarak; gelişmiş ülke ekonomilerinin "U" buna karşın gelişmekte olan ülke ekonomilerinin "V" tipi toparlanma gösterdiğini (Taşkın & Akıncı, 2021) bulgulayan başlıca yayınlar bulunmaktadır.

Bu çalışmada pandeminin dış ticarete olan etkileri gelişmiş ülkeler (GÜ) ve gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) bağlamında ele alınmaktadır. Bu ülke gruplarında yer alan her bir ülkenin en son açıklanan 2022 yılı dış ticaret istatistikleri kullanılmaktadır. Bu hususlarla literatürdeki diğer çalışmalardan ayrılmakta ve literatüre katkı sağlamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal, araştırmaya dahil edilen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ihracat, ithalat ve dış ticaret dengesi istatistiklerinin yer aldığı UN

COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veri Tabanı), ITC (International Trade Center: Uluslararası Ticaret Merkezi) ve Trademap veri tabanından elde edilen ikincil verilerden oluşturmaktadır. Yöntem olarak trend (eğilim yüzdeleri) analizi kullanılmıştır. Trend analizinde sırasıyla 5 yıl (2017-2018-2019-2020-2021) 2017 yılı baz yıl alınarak aşağıda formüle göre hesaplanmış ve yorumlanmıştır.

$$\text{formül} = \frac{\text{ilgili yıl}}{\text{baz yıl}}$$

3. BULGULAR ve TARTIŞMA

3.1. Gelişmiş Ülkeler (GÜ)

Bu kısımda UN COMTRADE ve ITC tarafından belirlenen gelişmiş ülke ihracat ve ithalatçılarının, ihracat ve ithalat tutarları üzerinden trend analizi yapıp elde edilen bulgular ve nedenleri sunulacaktır. Gelişmiş ülkeler, 27'si AB'ye üye olmak üzere 39 ülkeden oluşmaktadır (ITC,2022).

Tablo 1: Gelişmiş Ülke İhracatçıları

Bin ABD Doları					
İhracatçılar	2017 İhracat Tutarı	2018 İhracat Tutarı	2019 İhracat Tutarı	2020 İhracat Tutarı	2021 İhracat Tutarı
Dünya	17.568.188.372	19.332.363.800	18.763.129.315	17.499.013.461	21.513.115.642
GÜ Toplamı	9.060.415.370	9.892.560.478	9.634.141.911	8.839.371.397	10.840.264.233
Dünya İhr. GÜ Payı	51,57%	51,17%	51,35%	50,51%	50,39%
AB Toplamı (AB 28&27)	5.735.009.832	6.321.350.016	6.121.477.690	5.701.122.175	6.910.408.428
Dünya İhr. AB Payı	32,64%	32,70%	32,63%	32,58%	32,12%
GÜ İhr. AB Payı	63,30%	63,90%	63,54%	64,50%	63,75%
ABD	1.547.195.403	1.665.688.484	1.642.820.352	1.424.934.919	1.753.941.406
Almanya*	1.444.776.367	1.556.622.939	1.486.877.250	1.379.900.278	1.626.387.793
Japonya	698.021.623	738.164.252	705.842.013	640.953.137	757.460.945
Hollanda*	527.907.822	587.893.084	576.784.455	551.352.792	691.826.642
İtalya*	507.195.651	549.777.364	537.801.272	498.418.135	611.009.552
Fransa*	524.180.934	569.764.876	556.550.374	476.082.181	569.479.663
Belçika*	429.799.692	468.629.855	446.876.870	419.478.288	547.537.372
Kanada	421.161.325	450.790.344	446.562.311	389.850.223	503.726.004
Birleşik Krallık	441.847.324	490.840.364	468.322.416	395.692.087	468.059.106
İspanya*	311.600.619	346.064.315	337.215.114	312.080.513	391.558.519
İsviçre	299.507.520	310.742.992	314.145.207	318.985.767	380.243.724
Avustralya	229.722.178	254.525.413	272.579.608	254.531.426	345.599.938
Polonya*	221.307.621	261.815.269	251.864.773	254.169.032	317.832.125
Çek Cumh.*	182.231.361	202.521.578	199.469.710	192.307.380	225.574.895
Avusturya*	167.988.682	184.819.110	178.674.954	169.238.399	202.927.906
İrlanda*	137.501.667	164.979.880	169.636.552	180.126.604	189.996.305
İsveç*	153.158.565	165.966.634	160.531.242	154.935.587	189.816.220
Norveç	102.072.155	123.054.756	102.793.716	82.429.462	160.479.746
Macaristan*	113.382.077	123.957.885	122.180.658	119.970.720	141.256.736
Danimarka*	101.434.431	108.521.449	110.230.351	107.223.237	125.014.614

Slovakya*	83.475.386	93.403.168	89.909.085	86.707.796	104.360.088
Romanya*	70.710.996	79.661.378	76.879.584	70.503.311	87.485.983
Finlandiya*	67.280.641	75.258.290	72.839.176	65.606.976	81.326.554
Portekiz*	62.116.841	74.135.906	67.064.074	61.491.411	75.074.828
Slovenya*	31.893.790	36.471.279	37.574.594	37.471.094	46.773.357
Yunanistan*	32.154.816	39.490.521	37.885.527	35.070.462	46.451.612
Yeni Zelanda	37.016.410	38.434.847	38.183.311	37.468.046	43.361.858
Bulgaristan*	31.371.447	33.667.657	33.351.429	31.918.090	41.943.036
Litvanya*	29.349.549	33.334.577	33.150.772	32.837.539	40.813.701
Estonya*	15.387.735	17.851.478	16.807.408	16.882.323	22.282.692
Letonya*	13.189.947	15.065.000	14.447.102	15.196.527	19.504.867
Lüksemburg*	11.517.511	15.148.367	14.667.447	13.504.406	16.247.127
İzlanda	4.853.473	5.591.188	5.231.459	4.595.669	5.976.689
G.Kıbrıs R.Y.*	3.360.809	5.064.927	3.520.899	3.137.096	3.886.871
Malta*	2.850.079	3.195.311	3.178.809	2.674.923	3.200.432
Faroe Adaları	1.431.457	1.353.516	1.425.090	1.329.671	1.626.295
Andora	117.966	129.448	117.738	122.196	115.895
Cebelitarık	343.437	162.222	149.170	193.620	103.137
Bouvet Adası	63	555	39	74	

*taşyan ülkeler AB üyesi ülkedir. (Hırvatistan gelişmiş ülke statüsünde değildir. Birleşik Krallık da 2020 yılından AB'den ayrılmıştır)

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır.

Tablo-1'e bakıldığında 39 ülkenin gelişmiş ülke statüsünde olduğu görülmektedir. Bu 39 ülkenin 26'sı Avrupa Birliği'ne üye ülkelerdir. Son 4 ülke de gelişmiş ekonomiler içinde sayılmaktadır. Ancak ihracat rakamları ve raporlanması sebebiyle Tablo 1 haricinde bu ülkelerin bilgileri gösterilmeyecek ve bu ülkelerden bahsedilmeyecektir. Dünya ihracatının %50'sinden biraz fazlasını gelişmiş ülke ekonomileri; gelişmiş ülke ekonomileri içinde de

Avrupa Birliği (AB) bu ihracatın %64'ünü gerçekleştirmektedir. Gelişmiş ülke bazında bakıldığında en yüksek ihracatı Amerika Birleşik Devletleri (ABD) gerçekleştirmektedir. Almanya ise ABD'yi 1,2 trilyon dolar farkla takip etmektedir. Gelişmiş ülke ekonomileri içinde en fazla ihracat bakımından 3. ülke olan Japonya, Almanya'nın değer olarak yarısına yakın ihracat yapmaktadır.

Tablo 2: Trend Yüzdeleri (Gelişmiş Ülke İhracatçıları)

Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	100	110	107	99,61	122
GÜ Toplamı	100	109	106	98	120
AB Toplamı (AB 28&27)	100	110	107	99	120
ABD	100	108	106	92×	113±
Almanya*	100	108	103	96×	113±
Japonya	100	106	101	92×	109±
Hollanda*	100	111	109	104±	131+
İtalya*	100	108	106	98±	120+
Fransa*	100	109	106	91×	109±
Belçika*	100	109	104	98±	127+
Kanada	100	107	106	93×	120+
Birleşik Krallık	100	111	106	90×	106±
İspanya*	100	111	108	100±	126+
İsviçre	100	104	105	107+	127+
Avustralya	100	111	119	111±	150+
Polonya*	100	118	114	115+	144+

Çek Cumhuriyeti*	100	111	109	106±	124+
Avusturya*	100	110	106	101±	121+
İrlanda*	100	120	123	131+	138+
İsveç*	100	108	105	101±	124+
Norveç	100	121	101	81×	157+
Macaristan*	100	109	108	106±	125+
Danimarka*	100	107	109	106±	123+
Slovakya*	100	112	108	104±	125+
Romanya*	100	113	109	100±	124+
Finlandiya*	100	112	108	98±	121+
Portekiz*	100	119	108	99±	121+
Slovenya*	100	114	118	117±	147+
Yunanistan*	100	123	118	109±	144+
Yeni Zelanda	100	104	103	101±	117±
Bulgaristan*	100	107	106	102±	134+
Litvanya*	100	114	113	112±	139+
Estonya*	100	116	109	110+	145+
Letonya*	100	114	110	115+	148+
Lüksemburg*	100	132	127	117±	141+
İzlanda	100	115	108	95-	123+
G.Kıbrıs Rum Yön.*	100	151	105	93-	116±
Malta*	100	112	112	94-	112±

*taşınan ülkeler AB üyesi ülkedir. (Hırvatistan gelişmiş ülke statüsünde değildir. Birleşik Krallık da 2020 yılından AB'den ayrılmıştır)

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 2'de 2017 yılı baz alınarak 5 yılı kapsayan trend analizi sonuçları verilmektedir. Yorumlarda da baz yıl olarak 2017 yılı ve pandeminin bir yıl öncesi 2019; pandeminin etkisini en şiddetli bir biçimde gösterdiği 2020 yılı ve pandeminin etkilerinin azalıp ülke ekonomilerinin toparlanmaya başladığı aynı zamanda da son yıl verileri olan 2021 yılı kullanılmaktadır. Eğilim tablosu incelendiğinde 2020 yılında 4; 2021 yılında ise 2 farklı işaretlemenin yapıldığı dikkati çekmektedir.

2020 yılı için:

“x” işareti bulunan alanlar: Baz alınan 2017 yılı ve 2019 yılı gelişmiş ülke ekonomileri seviyesinin altında performans gösteren ülkeleri (ABD, Almanya, Japonya, Fransa, Kanada, Birleşik Krallık ve Norveç);

“-” işareti bulunan alanlar: Gerek 2017 gerekse de 2019 yılları ihracatı altında olan ancak 2020 yılı gelişmiş ülke ekonomileri performansına yetişmiş ve/veya geçmiş olan ülkeleri (İzlanda, G.Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta);

“±” işareti bulunan alanlar: Baz alınan 2017 yılının üzerinde veya altında olmasına rağmen 2019 yılına göre azalış gösteren ancak 2020 yılı gelişmiş ülke ekonomileri performansının üstünde olan ülkeleri

(Hollanda, İtalya, Belçika, İspanya, Avustralya, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, İsveç, Macaristan, Danimarka, Slovakya, Romanya, Finlandiya, Portekiz, Slovenya, Yunanistan, Yeni Zelanda, Bulgaristan, Litvanya ve Lüksemburg);

“+” işareti bulunan alanlar: 2017 ve 2019 yıllarından ve 2020 yılı gelişmiş ülke ekonomileri performansından daha yüksek ihracat başarısı yakalamış olan ülkeleri göstermektedir (İsviçre, Polonya, İrlanda, Estonya ve Letonya).

2021 yılı için:

“+” işareti bulunan alanlar: İhracat performansının 2017 ve 2019 yıllarından yüksek olmasına rağmen gelişmiş ülke ekonomileri ve AB üye ülkeleri performansının altında kalan ülkeleri (ABD, Almanya, Japonya, Fransa, Birleşik Krallık, Yeni Zelanda, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ve Malta);

“+” işareti bulunan alanlar: 2017 ve 2019 yıllarından daha iyi ve gelişmiş ülke ekonomileri performansını yakalamış ve/veya geçmiş olan ülkeleri (Hollanda, İtalya, Belçika, Kanada, İspanya, İsviçre, Avustralya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, İrlanda, İsveç, Norveç, Macaristan, Danimarka, Slovakya, Romanya, Finlandiya, Portekiz, Slovenya, Yunanistan, Bulgaristan,

Litvanya, Estonya, Letonya, Lüksemburg ve İzlanda) göstermektedir.

etkilenmeyip en fazla artan ülke **İrlanda (131)** olmuştur.

İhracatı pandemiden en fazla etkilenen ülke **Norveç (81)**; buna karşılık ihracat eğilimi pandemiden

Detaylı olarak Norveç'in durumuna bakıldığında:

Tablo 3: Norveç'in İhracatı-2019-2020

ÜRÜNLER	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
Toplam İhracat	102.793.716	82.813.467	100	-19,4
Ham petrol	28.831.470	22.912.189	28	-20,5
Petrol gazları vb.	21.439.955	13.843.764	17	-35,4
Balıklar	7.100.089	6.298.114	8	-11,3
Petrol yağları vb.	6.207.118	3.759.993	5	-39,4
Toplam:			%58	

Kaynak: Trademap (2022).

Tablo 3'e bağlı olarak Norveç'in ihracatının %50'sinden fazlasını ham petrol, petrol gazları, balıklar ve petrol yağları oluşturmaktadır. Bu ürünlerin ihracatındaki büyük gerilemeler 2020

yılındaki dramatik düşüşün kaynağını göstermektedir.

İrlanda da ise:

Tablo 4: İrlanda'nın İhracatı-2019-2020

ÜRÜNLER	2019	2020	Pay (% 2020)	Değişim (% 2019-2020)
Toplam İhracat	169.636.552	180.126.604	100	6
Eczacılık	53.403.889	65.703.471	36	23
Organik kimyasallar	35.548.963	40.589.830	23	14
Toplam:			%59	

Kaynak: Trademap (2022).

Tablo 4'de verildiği gibi İrlanda'nın 2020 yılı ihracatında yer alan 2 ürün (Eczacılık ürünleri "%36" ve organik kimyasallar "%23") toplam ihracatının %59'una karşılık gelmektedir. Pandemi nedeniyle

bu ürünlere olan talep artışı sayesinde ihracatını artırdığı söylenebilir.

Gelişmiş ülke ithalatçılarının durumu incelendiğinde:

Tablo 5: Gelişmiş Ülke İthalatçıları

Bin AB Doları					
İthalatçıları	2017 İthalat Tutarı	2018 İthalat Tutarı	2019 İthalat Tutarı	2020 İthalat Tutarı	2021 İthalat Tutarı
Dünya	17.801.808.207	19.679.844.901	19.107.826.036	17.721.242.289	21.875.443.417
GÜ Toplamı	9.762.307.143	10.733.914.190	10.426.344.612	9.695.965.101	11.906.669.023
Dünya İth. GÜ Payı	%55	%55	%55	%55	%54
AB Toplamı (AB28&27)	5.644.358.309	6.286.082.520	6.079.672.144	5.649.962.219	7.003.309.934
Dünya İth. AB Payı	%32	%32	%32	%32	%32
GÜ İth. AB Payı	%58	%59	%58	%58	%59
ABD	2.406.075.845	2.609.126.878	2.563.536.173	2.406.931.650	2.937.064.484
Almanya*	1.164.586.085	1.286.008.402	1.236.217.435	1.172.923.865	1.421.195.357
Japonya	672.100.069	749.092.205	720.964.445	634.678.167	772.678.811
Hollanda*	610.231.098	666.157.927	643.953.084	569.325.016	701.907.963
İtalya*	640.907.689	671.694.258	692.494.170	634.174.870	689.698.807
Fransa*	461.902.679	521.035.628	514.857.688	484.088.531	620.789.797
Belçika*	453.394.337	503.368.741	474.974.066	426.186.991	551.533.459

Kanada	409.464.298	455.053.174	427.766.455	395.854.450	516.585.831
Birleşik Krallık	432.857.718	460.109.333	453.157.225	404.275.453	489.582.673
İspanya*	341.421.161	391.056.705	375.485.170	329.738.801	426.059.817
İsviçre	217.978.576	267.699.887	246.653.880	254.660.433	335.451.322
Avustralya	269.726.453	279.244.339	277.207.598	291.035.118	323.063.106
Polonya*	221.108.910	227.703.770	214.273.705	202.277.035	248.893.435
Çek Cumhu.*	175.690.307	193.773.352	184.742.953	172.259.029	219.263.720
Avusturya*	162.898.932	184.924.023	179.273.065	171.440.208	208.951.668
İrlanda*	153.934.736	170.252.579	158.958.178	149.436.257	187.067.834
İsveç*	104.283.799	117.381.593	117.324.011	113.422.659	138.904.664
Norveç	92.117.788	101.699.638	97.471.945	96.871.659	121.784.026
Macaristan*	93.272.209	107.999.859	101.131.299	99.520.600	119.507.355
Danimarka*	85.337.423	97.861.432	96.570.405	91.852.204	116.408.053
Slovakya*	81.935.090	92.952.835	90.908.109	84.998.492	104.682.098
Romanya*	82.713.861	87.611.853	85.927.067	81.320.407	98.636.184
Finlandiya*	78.746.119	95.629.299	89.541.380	77.882.921	97.594.850
Portekiz*	70.100.320	78.352.161	73.719.857	68.266.522	85.992.875
Slovenya*	55.300.598	65.141.448	62.198.045	55.533.638	74.006.314
Yunanistan*	31.149.444	36.267.338	38.162.054	36.512.669	49.607.332
Yeni Zelanda	40.139.986	43.816.734	42.320.991	37.055.600	49.589.283
Bulgaristan*	34.119.335	37.906.343	37.674.822	34.978.941	47.450.654
Litvanya*	30.978.718	36.501.414	35.759.416	33.344.356	44.549.993
Estonya*	21.055.130	23.118.820	22.673.693	20.857.114	25.537.148
Letonya*	17.372.913	19.826.321	18.669.106	17.756.777	24.141.188
Lüksemburg*	16.053.149	18.612.966	17.767.575	17.315.082	22.978.975
İzlanda	9.310.363	10.809.450	9.179.163	8.728.559	10.088.630
G.Kıbrıs R.Y.*	6.949.223	7.690.725	6.560.654	5.710.976	7.841.938
Malta*	5.998.613	6.775.027	7.382.917	5.236.991	7.075.037

*taşyan ülkeler AB üyesi ülkedir. (Hırvatistan gelişmiş ülke statüsünde değildir. Birleşik Krallık da 2020 yılından AB'den ayrılmıştır)

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır.

Tablo 5'in sağladığı bilgilere dayanarak dünya ithalatının 2021 yılı itibarıyla %50'sinden az fazlasının gelişmiş ülke ekonomileri; gelişmiş ülke ekonomileri içinde de Avrupa Birliği bu ithalatın %60'a yakınına gerçekleştirmektedir. Gelişmiş ülke

bazında bakıldığında en yüksek ithalatı Amerika Birleşik Devletleri gerçekleştirmektedir. Almanya ise Amerika Birleşik Devletleri'ni yaklaşık 1,5 trilyon dolar farkla takip ederken Japonya 3. sırada yer almaktadır.

Tablo 6: Trend Yüzdeleri (Gelişmiş Ülke İthalatçıları)

İthalatçılar	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	100	111	107	100	123
GÜ Toplamı	100	110	107	99	122
AB Toplamı (AB 28 ve 27)	100	111	108	100	124
ABD	100	108	107	100	122
Almanya*	100	110	106	101	122
Japonya	100	111	107	94	115
Hollanda*	100	109	106	93	115
İtalya*	100	105	108	99	108
Fransa*	100	113	111	105	134
Belçika*	100	111	105	94	122
Kanada	100	111	104	97	126
Birleşik Krallık	100	106	105	93	113
İspanya*	100	115	110	97	125

İsviçre	100	123	113	117	154
Avustralya	100	104	103	108	120
Polonya*	100	103	97	91	113
Çek Cumhuriyeti*	100	110	105	98	125
Avusturya*	100	114	110	105	128
İrlanda*	100	111	103	97	122
İsveç*	100	113	113	109	133
Norveç	100	110	106	105	132
Macaristan*	100	116	108	107	128
Danimarka*	100	115	113	108	136
Slovakya*	100	113	111	104	128
Romanya*	100	106	104	98	119
Finlandiya*	100	121	114	99	124
Portekiz*	100	112	105	97	123
Slovenya*	100	118	112	100	134
Yunanistan*	100	116	123	117	159
Yeni Zelanda	100	109	105	92	124
Bulgaristan*	100	111	110	103	139
Litvanya*	100	118	115	108	144
Estonya*	100	110	108	99	121
Letonya*	100	114	107	102	139
Lüksemburg*	100	116	111	108	143
İzlanda	100	116	99	94	108
G.Kıbrıs Rum Yön.*	100	111	94	82	113
<u>Malta*</u>	<u>100</u>	<u>113</u>	<u>123</u>	<u>87</u>	118

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 6'da 2017 yılı baz alınarak 5 yılı kapsayan Trend analizi sonuçları verilmektedir.

2020 yılı için:

Normal karakterdeki sayıya sahip ülkeler: Dünya ve gelişmiş ülke ekonomileri düzeyinde olan ülkeleri belirlemektedir (ABD, İtalya, Finlandiya, Slovenya ve Estonya).

Koyu renkli karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: Baz alınan 2017 yılı ve Malta hariç (2019 yılı 123 iken 2020 yılı 87 olarak görülmektedir) 2019 yılı ve 2020 yılı gelişmiş ülke ekonomileri düzeyinin altında ithalat yapan ülkeleri (Japonya, Hollanda, Belçika, Kanada, Birleşik Krallık, İspanya, Polonya, Çek Cumhuriyeti, İrlanda, Romanya, Portekiz, Yeni Zelanda, İzlanda ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi) göstermektedir

İtalik karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: 2020 yılı gelişmiş ülke ekonomileri düzeyinin üstünde ithalat yapan ülkeleri anlatmaktadır (Almanya, Fransa, İsviçre, Avustralya, Avusturya, İsveç, Norveç, Macaristan, Danimarka, Slovakya, Yunanistan, Bulgaristan, Litvanya, Letonya ve Lüksemburg).

İthalat oranında en fazla düşüş Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde (82); yükseliş ise İsviçre (117) ve Yunanistan'da (117) gerçekleşmiştir.

2021 yılı için ise:

Normal karakterdeki sayıya sahip ülkeler: 2017 ve 2019 yıllarından yüksek fakat 2021 yılı Dünya, gelişmiş ülke ekonomileri seviyesinde veya altında ithalat yapan ülkeleri belirlemektedir (ABD, Almanya, Japonya, Hollanda, İtalya, Belçika, Birleşik Krallık, Avustralya, Polonya, İrlanda, Romanya, Estonya, İzlanda, GKRY ve Malta). Ayrıca 2021 yılında 2020 yılına göre tüm gelişmiş ülkelerin ithalatlarında artış gözlenmektedir.

Koyu renkli ve italik karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: Gelişmiş ülke ekonomileri düzeyinin üstünde ithalat yapan ülkeleri göstermektedir (Fransa, Kanada, İspanya, İsviçre, Çek Cumhuriyeti, Avusturya, İsveç, Norveç, Macaristan, Danimarka, Slovakya, Finlandiya, Portekiz, Slovenya, Yunanistan, Yeni Zelanda, Bulgaristan, Litvanya, Letonya ve Lüksemburg).

İthalat oranında en fazla yükseliş (azalış) Yunanistan'da **-159** (Güney Kıbrıs Rum Yönetimi: GKRY-**82**) yaşanmıştır.

Tablo 7: Dış Ticaret Dengesi (Gelişmiş Ülkeler)

Bin ABD Doları					
Ülkeler	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	-233.619.835	-347.481.101	-344.696.721	-222.228.828	-362.327.775
GÜ Toplamı	-701.891.773	-841.353.712	-792.202.701	-856.593.704	-1.066.404.790
AB Toplamı	90.651.523	35.267.496	41.805.546	51.159.956	(-92.901.506)
Almanya	280.190.282	270.614.537	250.659.815	206.976.413	205.192.436
İrlanda	44.229.458	56.980.021	68.505.253	80.606.004	70.488.950
İtalya	53.801.314	46.408.623	62.827.206	72.231.144	59.476.093
Hollanda	66.005.143	66.857.456	61.926.767	67.264.261	71.036.845
Avustralya	8.613.268	26.821.643	58.305.903	52.254.391	96.706.503
İsviçre	29.781.067	31.498.653	36.937.609	27.950.649	57.180.618
Belçika	20.335.394	13.576.681	19.110.415	23.623.838	30.951.541
Çek Cumhur.	19.332.429	17.597.555	20.196.645	20.867.172	16.623.227
Danimarka	9.316.643	6.821.811	12.758.406	10.351.578	3.230.588
Macaristan	9.098.278	6.576.292	4.856.647	6.548.061	2.352.072
Norveç	19.358.294	35.442.903	16.866.649	1.109.055	61.843.562
<i>Japonya</i>	<i>25.921.554</i>	<i>-10.927.953</i>	<i>-15.122.432</i>	<i>6.274.970</i>	<i>-15.217.866</i>
<i>İsveç</i>	<i>-776.171</i>	<i>-4.285.945</i>	<i>1.573.064</i>	<i>5.499.330</i>	<i>2.748.386</i>
<i>Slovakya</i>	<i>1.540.296</i>	<i>450.333</i>	<i>-999.024</i>	<i>1.709.304</i>	<i>-322.010</i>
<i>Slovenya</i>	<i>744.346</i>	<i>203.941</i>	<i>-587.460</i>	<i>958.425</i>	<i>-2.833.975</i>
<i>Yeni Zelanda</i>	<i>-3.123.576</i>	<i>-5.381.887</i>	<i>-4.137.680</i>	<i>412.446</i>	<i>-6.227.425</i>
<i>Polonya</i>	<i>3.329.045</i>	<i>-5.884.618</i>	<i>5.210.893</i>	<i>-491.401</i>	<i>-17.619.197</i>
<i>Kanada</i>	<i>-11.696.393</i>	<i>-9.318.989</i>	<i>-6.594.914</i>	<i>-14.425.230</i>	<i>14.143.331</i>
Litvanya	-1.629.169	-3.166.837	-2.608.644	-506.817	-3.736.292
Estonya	-1.985.178	-1.974.843	-1.861.698	-874.454	-1.858.496
İzlanda	-2.095.750	-2.099.537	-1.329.195	-1.115.307	-1.865.249
Letonya	-2.863.202	-3.547.966	-3.320.473	-2.118.555	-3.474.108
Malta	-3.148.534	-3.579.716	-4.204.108	-2.562.068	-3.874.605
Finlandiya	-2.819.679	-3.093.871	-880.681	-2.659.546	-4.666.321
Avusturya	-7.701.625	-8.954.242	-6.067.999	-3.020.630	-16.335.814
Bulgaristan	-2.747.888	-4.238.686	-4.323.393	-3.060.851	-5.507.618
G.Kıbrıs R Yön.	-5.949.554	-5.744.523	-5.658.264	-5.591.463	-6.201.759
Lüksemburg	-9.537.619	-7.970.453	-8.006.246	-7.352.708	-9.290.021
Portekiz	-16.629.278	-21.493.393	-22.477.306	-16.391.510	-22.520.022
İspanya	-29.820.542	-44.992.390	-38.270.056	-17.658.288	-34.501.298
Yunanistan	-23.145.782	-25.650.927	-24.312.518	-20.463.176	-27.554.702
Romanya	-14.626.427	-18.200.054	-19.690.821	-21.348.893	-28.922.070
Fransa	-86.050.164	-96.393.051	-87.402.710	-93.242.835	-132.428.300
Birleşik Krallık	-199.060.365	-180.853.894	-224.171.754	-238.482.783	-221.639.701
ABD	-858.880.442	-943.438.394	-920.715.821	-981.996.731	-1.183.123.078

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur ve 2020 yılına göre sıralanmıştır.

Tablo 7'de verilen bilgilere göre koyu renkle belirtilen alanlar, pandeminin en fazla etkisinin görüldüğü 2020 yılı dahil son 5 yıl boyunca dış ticaret fazlası veren (Almanya, İrlanda, İtalya, Hollanda, Avustralya, İsviçre, Belçika, Çek

Cumhuriyeti, Danimarka, Macaristan ve Norveç); son 17 ülke ise daima dış ticaret açığı veren ülkeleri (Litvanya, Estonya, İzlanda, Letonya, Malta, Finlandiya, Avusturya, Bulgaristan, GRKY, Lüksemburg, Portekiz, İspanya, Yunanistan,

Romanya, Fransa, Birleşik Krallık ve ABD) göstermektedir.

Tablo 7’de dikkati çeken bir diğer husus da Japonya, İsveç, Slovakya, Slovenya, Polonya, Kanada ve Yeni Zelanda’nın durumlarıdır. Japonya 2020 yılında 2019 yılındaki dış ticaret açığını hem kapatmış hem de dış ticaret fazlası vermiştir. 2021 yılında ise dış ticaret açığı 2019 yılı seviyelerine geri gelmiştir. Gelişmekte olan ülkeler (GOÜ) COMTRADE ve ITC verilerine göre 187 adettir. Çalışmada, GOÜ ihracatında %1 ve üstünde paya sahip olan 20 ülke incelenmektedir. Bunun nedeni bu 20 ülkenin ihracat toplamının GOÜ’in en az %84’ünü

İsveç, 2019 yılından beri dış ticaret fazlası vermektedir. Slovakya, Slovenya ve Polonya 2017 baz yılından beri inişli çıkışlı bir grafik çizerlerken; Yeni Zelanda sadece pandeminin etkisinin en yoğun hissedildiği 2020 yılında; Kanada ise yalnızca 2021 yılında dış ticaret fazlası vermiştir.

3.2. Gelişmekte Olan Ülkeler (GOÜ)

oluşturmasıdır. Diğer 167 ülke ise ancak tüm GOÜ ihracatının kalan %16’lık kısmına katkı sağlamaktadır. Bu oranlara göre de tıpkı Gelişmiş-7 (G-7) gibi Gelişmekte Olan Ülkeler-20 (GOÜ-20) sınıflandırması yapılabilir.

Tablo 8: Gelişmekte Olan Ülke ihracatçıları

GOÜ ihracatçıları	Milyar Dolar•					GOÜ içinde ihracat Payı (%)				
	İhracat Değeri 2017	İhracat Değeri 2018	İhracat Değeri 2019	İhracat Değeri 2020	İhracat Değeri 2021	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	17.562	19.326	18.753	17.487	21.953					
GOÜ Toplamı	8.495	9.412	9.105	8.645	11.109					
GOÜ Dünya İhr. Payı	%48	%49	%49	%49	%51					
Brezilya	218	240	224	209	281	2,56	2,55	2,46	2,42	2,53
Çin	2.272	2.494	2.498	2.588	3.362	%27	%27	%27	%30	%30
Hong Kong	550	569	536	552	672	6,47	6,05	5,88	6,38	6,05
Hindistan	296	324	323	275	395	3,48	3,44	3,55	3,19	3,55
Endonezya	169	180	168	163	228	1,99	1,91	1,84	1,89	2,05
İran	92	97	49	41	75	1,08	1,03	0,53	0,47	0,68
İrak	69	98	91	65	84	0,82	1,04	1,00	0,75	0,76
G. Kore	574	605	542	513	644	6,75	6,43	5,96	5,93	5,80
Malezya	218	247	238	234	299	2,56	2,63	2,62	2,70	2,69
Meksika	409	451	461	417	495	4,82	4,79	5,06	4,82	4,45
Filipinler	63	67	70	64	75	0,74	0,72	0,77	0,74	0,67
Rusya	357	449	423	337	492	4,20	4,77	4,64	3,90	4,43
S.Arabistan	220	295	252	177	268	2,59	3,13	2,77	2,04	2,41
Singapur	373	412	390	374	458	4,39	4,38	4,29	4,32	4,12
G.Afrika	90	95	90	86	124	1,05	1,01	0,99	0,99	1,11
Taipei, Çin	316	334	330	347	448	3,72	3,55	3,62	4,01	4,03
Tayland	236	250	245	229	267	2,78	2,66	2,69	2,65	2,41
Türkiye	157	168	181	170	225	1,85	1,78	1,99	1,96	2,03
BAE	314	321	316	335	241	3,69	3,41	3,47	3,88	2,17
Vietnam	215	244	265	281	418	2,53	2,59	2,91	3,26	3,76
Yukarıdaki 20 Ülkenin GOÜ içindeki Toplam İhracat payı (%)						85	84	84	86	86

•GOÜ için bazı tabloların sütun sayılarının fazla olması dolayı GÜ aksine tutarlar milyar ABD doları olarak kısaltılmıştır.

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 8’de verildiği üzere gelişmekte olan ülkeler, küresel ihracatın hemen hemen yarısını gerçekleştirmektedir. 2021 yılı itibarıyla GOÜ

ihracat verileri içinde Çin 1.; Hong Kong 2.; G.Kore 3.; Türkiye de 20 ülke içinde %2,03’lük payla 14. sırada yer almaktadır.

Tablo 9: Trend Yüzdeleri (GOÜ İhracatçıları)

GOÜ İhracatçıları	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	100	110	107	100	125
GOÜ	100	111	107	102	131
Brezilya	100	110	103	96x	129+-
Çin	100	110	110	114+	148+
Hong Kong	100	103	97	100x	122+-
Hindistan	100	110	109	93x	133+
Endonezya	100	107	99	97x	135+
İran	100	105	53	45x	82x
İrak	100	140	132	93x	121+-
Güney Kore	100	105	95	89x	112+-
Malezya	100	114	109	107+-	137+
Meksika	100	110	112	102+-	121+-
Filipinler	100	107	111	101+-	118+-
Rusya	100	126	118	94x	138+
Suudi Arabistan	100	134	114	80x	122+-
Singapur	100	110	105	100x	123+-
Güney Afrika	100	106	101	96x	138+
Taipei, Çin	100	106	104	110+	142+
Tayland	100	106	104	97x	113+-
Türkiye	100	107	115	108+-	143+
BAE	100	102	101	107+	77x
Vietnam	100	113	123	131+	194+

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

2020 yılı için:

“x” işareti bulunan alanlar: 2017 ve 2019 yılları ve GOÜ ülkeleri seviyesinin altında ihracat yapan ülkeleri göstermektedir. (Brezilya, Hindistan, Endonezya, İran, Irak, Güney Kore, Rusya, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika ve Tayland). Hong Kong’un 2020 ihracatı 2019 yılına göre artmıştır. Fakat bu artış 2020 yılı GOÜ seviyesinin altındadır. Bu nedenle Hong Kong bu kategoride diğerlerinden farklı olarak yer almaktadır.

“+” işareti bulunan alanlar: 2017 yılının üzerinde ama 2019 yılına göre azalış gösteren ancak 2020 yılı GOÜ ülkeleri performansının üstünde olan ülkeleri (Malezya, Meksika, Filipinler ve Türkiye);

“+” işareti bulunan alanlar: 2017 ve 2019 yıllarından daha iyi ve 2020 yılı GOÜ performansını yakalamış ve/veya geçmiş olan ülkeleri (Çin, Taipei, BAE ve Vietnam) belirtmektedir.

2021 yılı için;

“x” işareti bulunan alanlar: BAE ve İran’dır. İran yaptırımlar sebebiyle bu performansa sahiptir. BAE’de ise tüm ihracatının yarısından fazlasını teşkil eden petrol ve türevlerinin 2020 yılı ihracat

değerinin 173 milyar Dolardan 2021 yılında 126 milyar Dolara; elektrikli makineler ve parçalarının da 29 milyar dolardan 8 milyar Dolara gerilemesinden kaynaklanmaktadır (Trademap, 2022).

“+” işareti bulunan alan: 2020 yılından daha yüksek fakat 2021 yılı GOÜ ülkeleri oranından daha düşük gelişme gösteren ülkeleri (Brezilya, Hong Kong, Irak, Güney Kore, Meksika, Filipinler, Suudi Arabistan, Singapur ve Tayland);

“+” işareti bulunan alanlar: 2019 yılı ve 2021 yılı GOÜ ülkeleri seviyesini geçmiş olan ülkeleri (Çin, Hindistan, Endonezya, Malezya, Rusya, Güney Afrika, Taipei, Türkiye ve Vietnam) göstermektedir.

Tablo 9’a göre dikkati en fazla çeken ülkeler incelendiğinde ihracatı pandemiden en fazla etkilenen ülke (yaptırımlar sebebiyle İran hariç tutularak) Suudi Arabistan (**80**)’dir. Suudi Arabistan’ın en büyük ihracat ürünü ham petrol ve türevleri olup tüm ihracatı içinde 2020 yılı için % 75’lik bir paya sahiptir. Değer olarak 2019-2020 yılı ham petrol ve türevleri ihracatı (190 milyar dolardan 132 milyar dolara) %31 oranında azalmıştır. Sadece Vietnam ve Çin, GOÜ ülkeleri arasında baz yıldan itibaren devamlı artış eğilimine sahip ülkeler olup 2021 yılı itibarıyla de en yüksek

performansı gerçekleştiren Vietnam (194) ve Çin (148)'dir.

En ilgi çeken ülke Vietnam'dır. Tablo 10'da Vietnam'ın ihracatının 2/3'üne denk gelen bilgiler verilmektedir.

Tablo 10: Vietnam'ın En Önemli İhraç Ürünleri (Tüm İhraç ürünleri içindeki %)

Milyar Dolar (%)					
Ürün	2017	2018	2019	2020	2021
Elektrikli makineler/ekipman ve parçaları	75 (%35)	87 (%36)	97 (%37)	111 (%39)	180 (%43)
Makineler	11 (%5)	12 (%5)	13 (%5)	18 (%7)	34 (%8)
Ayakkabı	15 (%7)	17 (%7)	19 (%7)	17 (%6)	26 (%6)
Mobilya yatak vb.	7 (%3)	7 (%3)	9 (%4)	12 (%4)	19 (%5)
Giyim(örme)	12 (%6)	14 (%6)	15 (%6)	14 (%5)	18 (%4)
Giyim (örme olmayan)	12 (%6)	14 (%6)	15 (%6)	13 (%5)	16 (%4)
Toplam	215 (%62)	244 (%63)	265 (%65)	281 (%66)	418 (%70)

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Vietnam'ın GOÜ içinde en yüksek performans sergilemesinin nedeni ilk 3 ihraç kalemini oluşturan ürünlerde (elektrikli makineler/ekipman ve parçaları, makineler ve ayakkabı) gerçekleşen artışlardır.

Türkiye GOÜ içinde 2020 (108) ve 2021 (143) yıllarında en yüksek performansa sahip 3. Ülke

konumundadır. Türk ürünlerine olan talebin artmasının en önemli nedenleri pandemi nedeniyle Çin ve Uzakdoğu menşeli ürünlerin üretimindeki aksaklıklar/gecikmeler, bu menşeli ürünlere karşı oluşan negatif algı ve tedarik zinciri problemleri (görece uzun ulaşım zamanı) olarak sayılabilir. Özellikle Türk hazır giyim, çelik ve kimya ürünlerinde dış talep artışı yaşanmıştır (trrhaber.com).

Tablo 11: GOÜ İthalatçıları

GOÜ İthalatçıları	İthalat Değeri					GOÜ İçinde İthalat Payı				
	2017	2018	2019	2020	2021	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	17.793	19.672	19.107	17.719	22.211					
GOÜ Toplamı	7.980	8.862	8.634	7.998	10.242					
GOÜ Toplamının Dünya İthalatındaki Payı	%45	%45	%45	%45	%46					
Brezilya	151	181	177	159	219	1,89	2,04	2,05	1,99	2,14
Çin	1.841	2.135	2.067	2.057	2.676	23,07	24,09	23,93	25,72	26,12
Hong Kong	589	627	579	573	714	7,39	7,08	6,70	7,17	6,97
Hindistan	444	509	479	368	570	5,56	5,75	5,55	4,60	5,57
Endonezya	157	189	171	142	196	1,97	2,13	1,98	1,77	1,91
Iran	52	41	44	39	53	0,65	0,47	0,51	0,49	0,52
Irak	52	54	56	52	46	0,65	0,61	0,65	0,65	0,44
Güney Kore	478	535	503	468	615	6,00	6,04	5,83	5,85	6,00

Malezya	195	218	205	190	238	2,44	2,46	2,37	2,37	2,33
Meksika	420	464	455	383	507	5,27	5,24	5,27	4,79	4,95
Filipinler	98	115	113	91	124	1,23	1,30	1,31	1,13	1,21
Rusya	227	238	244	232	294	2,84	2,69	2,82	2,90	2,87
S. Arabistan	127	135	144	131	152	1,59	1,53	1,67	1,64	1,49
Singapur	327	371	359	329	407	4,10	4,19	4,16	4,11	3,97
Güney Afrika	83	94	88	69	94	1,04	1,06	1,02	0,86	0,91
Taipei, Çin	258	285	286	287	382	3,23	3,22	3,31	3,59	3,73
Tayland	225	251	240	209	269	2,82	2,83	2,78	2,61	2,63
Türkiye	234	223	210	220	271	2,93	2,52	2,44	2,74	2,65
BAE	271	274	262	268	247	3,39	3,09	3,03	3,35	2,41
Vietnam	213	237	253	261	342	2,67	2,67	2,94	3,27	3,34
Yukarıdaki 20 Ülkenin GOÜ içindeki Toplam İhracat payı (%)						81	81	80	82	82

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 11'in sağladığı bilgilere dayanarak dünya ithalatının 2021 yılı itibarıyla %46'sını gerçekleştiren gelişmekte olan ülkeler içinde Çin, Hong Kong, G.

Kore sırasıyla ilk 3 sırada yer almaktadır. Türkiye GOÜ'nün ithalatındaki 2,65'lik payı ile 10. sıradadır.

Tablo 12: Trend Yüzdeleri (GOÜ ithalatçıları)

GOÜ İthalatçıları	2017	2018	2019	2020	2021
Dünya	100	111	107	100	125
GOÜ	100	111	108	100	128
Brezilya	100	120	118	105	146
Çin	100	116	112	112	145
Hong Kong	100	106	98	97	121
Hindistan	100	115	108	83	129
Endonezya	100	120	109	90	125
İran	100	80	85	75	103
İrak	100	104	110	101	88*
Güney Kore	100	112	105	98	129
Malezya	100	112	105	97	122
Meksika	100	110	108	91	121
Filipinler	100	117	115	92	126
Rusya	100	105	107	102	129
Suudi Arabistan	100	107	114	104	120
Singapur	100	113	110	100	124
Güney Afrika	100	113	106	82	112
Taipei, Çin	100	111	111	112	149
Tayland	100	112	107	93	120
Türkiye	100	95	90	94	116
BAE	100	101	97	99	91*
Vietnam	100	111	119	123	160

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuştur.

Tablo 12 Eğilim tablosu incelendiğinde:

2020 yılı için:

Normal karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: Bu kategoride Brezilya, Irak, Suudi Arabistan ve Singapur yer almaktadır. Bu 4 ülkenin ithalatı 2019 yılının altına inse de hem baz yılın hem de 2020 yılı

GOÜ değerlerinin üstünde bir ithalat eğilimine sahiptir.

Koyu renkli karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler:

Baz alınan 2017 yılı ve/veya 2019 yılı ve GOÜ ekonomileri seviyesinin altında ithalat yapan ülkelerdir (Hong Kong, Hindistan, Endonezya, İran, Güney Kore, Malezya, Meksika, Filipinler, Güney

Afrika ve Tayland, Türkiye ve BAE). Belirtilen ülkeler içinde Türkiye ve BAE 2019 yılına göre 2020 yılında ithalatını artırsa da bu artış baz yıl ve 2020 yılı GOÜ seviyesinin altındadır.

İtalik karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: GOÜ seviyesinin üstünde ithalat yapan ülkeleri göstermektedir (Çin, Rusya, Taipei, Vietnam).

İthalatta en fazla düşüş G.Afrika (**82**)'da; yükseliş ise Vietnam (**123**)'da gerçekleşmiştir.

2021 yılı için ise:

“*” karakterine sahip ülkeler: Irak ve BAE'dir. Her 2 ülke de hem baz yılın hem 2020 yılının hem de 2021 yılı GOÜ düzeyinin altında ithalat yapmıştır.

Normal karakterdeki sayıya sahip ülkeler: 2020 yılına göre artış olsa da 2021 yılı GOÜ seviyesinin altında ithalat yapan ülkeleri belirlemektedir (Hong Kong, Endonezya, İran, Malezya, Meksika, Filipinler, Suudi Arabistan, Singapur, Güney Afrika, Tayland ve Türkiye).

Koyu renkli ve italik karakterdeki sayıya sahip olan ülkeler: 2021 gelişmiş ülke ekonomileri seviyesinin üstünde ithalat yapan ülkeleri göstermektedir (Brezilya, Çin, Hindistan, Güney Kore, Rusya, Taipei, Vietnam).

İthalat oranında en fazla yükseliş Vietnam'da (**160**) yaşanmıştır.

Tablo 13: Dış Ticaret Dengesi (GOÜ)

GOÜ	Denge 2017	Denge 2018	Denge 2019	Denge 2020	Denge 2021
Dünya	-232	-346	-354	-233	-258
GOÜ	515	550	471	648	867
Çin	431	359	432	531	686
Rusya	130	211	179	105	199
BAE	40	59	48	88	30
Taipei, Çin	58	49	44	59	65
Brezilya	67	59	47	50	61
Güney Kore	95	70	39	45	29
S. Arabistan	93	159	107	45	115
Singapur	46	41	31	45	51
Malezya	23	30	33	44	61
Vietnam	2	7	11	20	76
Güney Afrika	6	1	2	17	30
Irak	18	44	35	13	39
Iran	40	55	5	2	22
Meksika	-11	-13	5	34	-12
Endonezya	12	-8	-4	22	33
Tayland	11	-1	5	21	-2
<i>Hong Kong</i>	-39	-58	-43	-22	-42
<i>Filipinler</i>	-35	-48	-43	-27	-50
<i>Türkiye</i>	-77	-55	-29	-50	-46
<i>Hindistan</i>	-148	-185	-156	-92	-176

Kaynak: Trademap (2022). Veriler, UN COMTRADE (Birleşmiş Milletler Ticaret Veritabanı) ve ITC (Uluslararası Ticaret Komisyonu) istatistiklerine dayanmaktadır ve yazar tarafından oluşturulmuş ve 2020 yılına göre sıralanmıştır.

Tablo 13'e göre koyu renkle işaretlenen 13 ülke, pandeminin en fazla etkisinin görüldüğü 2020 yılı dahil son 5 yıl boyunca dış ticaret fazlası vermektedir. Bu ülkeler, Çin, Rusya, BAE, Taipei, Brezilya, Güney Kore, Suudi Arabistan, Singapur,

Malezya, Vietnam, G. Afrika, Irak ve İran'dır. Hong Kong, Filipinler, Türkiye ve Hindistan ise bu süreçte dış ticaret açığı veren ülkelerdir. Meksika, Endonezya ve Tayland dalgalı bir dengeye sahip olsa

da pandeminin etkisinin en fazla hissedildiği 2020 yılında dış ticaret fazlasına sahiptir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Pandemiler, global boyutta resesyona hatta uluslararası ticaretin tamamen durmasına neden olmaktadır (Taşkın & Akıncı, 2021: 768). Dünya Bankası (2022) verilerine göre global büyüme hızı 2021 yılında %5,5 olarak gerçekleşmişken bunun 2022 yılında %4,1'e ve 2023 yılında %3,2'ye düşmesi tahmin edilmektedir. Nitekim bulgularımız da bunu destekler niteliktedir.

Bu çalışmada, pandeminin dünya ticaretinin neredeyse tamamını (%99) gerçekleştiren gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin dış ticaretine olan etkisi araştırılmıştır. Yöntem olarak son 5 yıla dayanan verilerden yola çıkılarak trend analizi kullanılmıştır. Bunu gerçekleştirmek için ITC ve UN COMTRADE verilerinden yararlanılmıştır. Önce gelişmiş ardından gelişmekte olan ülkelerin her birinin ihracat, ithalat tutarları, tutarlar üzerinden trend analizi yapılmıştır. Bölümlerin sonunda da ülkelerin dış ticaret dengeleri incelenmiştir.

İhracat açısından, gelişmiş ülkeler (gelişmekte olan ülkeler) içinde pandemiden ihracatı en fazla etkilenen Norveç (Suudi Arabistan) iken etkilenmeyen ülke İrlanda (Vietnam)'dir.

İthalat bağlamında ise gelişmiş ülkelerde (gelişmekte olan ülkelerde) dış alımını en fazla artıran Polonya ve Slovenya (Vietnam)'dir. En yüksek düşüş de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ne (Güney Afrika'ya) aittir.

Dış ticaret dengesi incelendiğinde de pandemide en fazla açık veren gelişmiş ülke (gelişmekte olan ülke) Amerika Birleşik Devletleri (Hindistan); en yüksek fazla veren ülke ise Almanya (Çin)'dir.

Son olarak, dikkat edilecek husus bu çalışmada sadece ihracat, ithalat ve dış ticaret dengesi değişimlerine bakılmış ve yorumlar yapılmış olmasıdır. Büyüme, istihdam, enflasyon, gelir dağılımı, döviz kuru vb. ekonomik değişkenler ve bunların ilişkileri değerlendirmeye alınmamıştır. Bu da araştırmanın kısıtıdır. İleride yapılacak olan araştırmalarda bu değişkenlerin eklenmesi ve modellenmesinin yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Beceren, E., Beceren-İzgi, B., Fırat, E. (2021). Dış Ticarete Korumacılık ve Koronavirüs Salgın Döneminde Türkiye'de İhracatın Durumu, Uşak Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(1), 24-35

Daniels, J.D., Radebaugh, L.H., Sullivan, D.P. & Click, R.W. (2022). International Business Environments & Operations, 17th. Ed., Global Ed., Pearson, Essex, UK.

Dong, C.V., Truong, H.Q. (Baskıda). Impacts of the COVID-19 pandemic on international trade in developing countries: evidence from Vietnam, International Journal of Emerging Markets. DOI 10.1108/IJOEM-09-2021-1395

Dünya Bankası (2022). <https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2022/01/11/global-recovery-economics-debt-commodity-inequality>

Hill, C. W. L., (2022). International Business- Competing in the Global Marketplace, 14th. Ed., Mc Graw Hill, NY, USA

ITC (2022). <https://intracen.org/>

OECD (2021). The Impact Of Covid-19 On The Directions And Structure Of International Trade OECD Trade Policy Paper.

Pei, J., De Vries, G. & Zhang, M. (2021). International trade and Covid-19: City-level evidence from China's lockdown policy, J Regional Sci., 62: 670–695 DOI: 10.1111/jors.12559

Seyidoğlu, H. (2007). Uluslararası İktisat, 16.Baskı, Güzem Can Yay., İstanbul. Türkiye.

Tang, W., Hu, J., Ortiz, G.;G. R., Mabrouk, F. & Li, J. (2021). Research on the Impact of COVID-19 on Import and Export Strategies, Front. Environ. Sci., 10: 891780 doi: 10.3389/fenvs.2022.891780

TCMB (2022). <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Odemeler+Dengesi+ve+İlgili+Istatistikler/Odemeler+Dengesi+Istatistikleri/>

Taşkın, E. & Akıncı, Ö.S. (2021). Covid-19 Küresel Salgınının Uluslararası Ticarete Etkileri, Alanya Akademik Bakış, 5(2): 749-771. Doi: 10.29023/alanyaakademik.816057

Trademap (2022). <https://www.trademap.org/>

TRTHaber (2020). <https://www.trthaber.com/haber/ekonomi/koronavir-us-cinde-ihracati-durdurdu-turkiyenin-satislari-artti-462533.html>

Uğurlu, E. & Jindrichovská, I (2022). Effect of COVID-19 on International Trade among the Visegrad Countries, Journal of Risk and Financial Management 15: 41. doi.org/10.3390/jrfm15020041

UNCTAD (2022). Impact of the Covid-19 Pandemic on Trade and Development: Lessons learned, UN Pub.

Vo, T.D. & Tran, M.D. (2021). The Impact of Covid-19 Pandemic on the Global Trade, International Journal of Social Science and Economics Invention, 7(1), 1-7. <https://doi.org/10.23958/ijsei/vol07-i01/261>

Yıldırım, U. (2021). COVID-19 Pandemisinin Dış Ticaret Üzerine Etkisi: İstatistiksel Bir Yaklaşım, Fiscoeconomia, 5(1), 280-295. Doi: 10.25295/fsecon.828451

Zhang,W. Dawei, W., Majeed, M.T. & Sohail, S. (2022). COVID-19 and international trade: insights and policy challenges in China and USA, Economic Research- 35(1), 1991–2002 DOI: 10.1080/1331677X.2021.1930091